

„Substancje reprotoksyczne w środowisku pracy”

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny prosi pracodawców o przeanalizowanie ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy w zakresie narażenia na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym i wdrożenie postępowania zgodnie z obowiązującymi przepisami:

- w dniu 26 lipca 2024r. opublikowane zostało nowe rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2024r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy (Dz. U. z 2024r. poz. 1126). Rozporządzenie weszło w życie z dniem 28 lipca 2024r. Rozporządzenie w zakresie swojej regulacji obejmuje, oprócz dotychczasowych rozwiązań, dodatkowo ochronę pracowników pracujących w narażeniu na działanie substancji o działaniu reprotoksycznym., a tym samym dokonuje wdrożenia postanowień dyrektywy 2022/431 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 9 marca 2022r. zmieniającej dyrektywę 2004/37/WE w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy. Ponadto ww. rozporządzenie wprowadza definicje substancji reprotoksycznej, nieprogowej substancji reprotoksycznej oraz progowej substancji reprotoksycznej, kontrolę zdrowia związaną z oceną indywidualną pracownika w celu określenia stanu jego zdrowia w związku z narażeniem na działanie określonych czynników rakotwórczych, mutagenów lub substancji reprotoksycznych podczas pracy. Powyższe rozporządzenie zastępuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy.

- w dniu 24 lipca 2024r. opublikowane zostało rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 lipca 2024r. zmieniające rozporządzenie w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2024r. poz. 1110). Zgodnie z § 3 ww. rozporządzenie weszło w życie z dniem 28 lipca 2024r. Przepisy ww. rozporządzenia wdrażają postanowienia dyrektywy 2022/431 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 9 marca 2022r. zmieniającej dyrektywę 2004/37/WE w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy. Zmiana przepisów rozszerza katalog badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy o substancje reprotoksyczne. Zgodnie z § 2 przedmiotowego rozporządzenia pracodawca zapewnia wykonanie badań i pomiarów substancji reprotoksycznej w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie rozporządzenia.

Proszę pamiętać, że pracodawca zatrudniający pracownika przy pracach, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym, wykonuje pomiary tych substancji chemicznych, mieszanin lub czynników, w trybie i z częstotliwością określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 227 § 2 Kodeksu pracy, tj. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy z dnia 2 lutego 2011r. (Dz.U. z 2023r. poz. 419 z późn. zm.):

1) co najmniej raz na sześć miesięcy - jeżeli podczas ostatniego badania i pomiaru stwierdzono stężenie czynnika o działaniu rakotwórczym lub mutagennym lub substancji reprotoksycznej powyżej 0,1 do 0,5 wartości NDS;

2) co najmniej raz na trzy miesiące - jeżeli podczas ostatniego badania i pomiaru stwierdzono stężenie czynnika o działaniu rakotwórczym lub mutagennym lub substancji reprotoksycznej powyżej 0,5 wartości NDS.

Jednocześnie proszę pamiętać o konieczności aktualizacji prowadzonych rejestrów.

Pracodawca zobowiązany jest dokonać klasyfikacji substancji reprotoksycznych w oparciu o nw. definicję. Wykaz substancji i mieszanin o działaniu reprotoksycznym obejmuje:

1) substancje chemiczne spełniające kryteria klasyfikacji jako rakotwórcze, mutagenne lub działające szkodliwie na rozrodczość kategorii 1A lub 1B zgodnie z rozporządzeniem nr 1272/2008;

2) mieszaniny zawierające substancje chemiczne wymienione w pkt 1 w stężeniach powodujących spełnienie kryteriów klasyfikacji mieszaniny jako rakotwórczej, mutagennej lub działającej szkodliwie na rozrodczość kategorii 1A lub 1B zgodnie z rozporządzeniem nr 1272/2008;

Wykaz substancji o działaniu reprotoksycznym jest wykazem otwartym i podlega aktualizacji.

Źródła informacji dla pracodawcy w celu identyfikacji substancji mogą stanowić:

- Karty charakterystyki (SEKCJA 2: Identyfikacja zagrożeń, SEKCJA 3: Skład/informacja o składnikach)
- załącznik VI CLP – klasyfikacja zharmonizowana
- ATP
REACH – załącznik XIV i XVII
- REACH – lista kandydacka ECHA
- Baza SCIP (ang. Substances of Concern In articles, as such or in complex objects (Products)).

Przykłady substancji reprotoksycznych:

- * metale i/lub niektóre związki metali: ołowiu, kadmu, chromu, niklu, kobaltu, rtęci
- * związki boru (tritylenek diboru, kwas borowy, borany)
- * organiczne związki cyny
- * niektóre pestycydy i biocydy
- * ftalany
- * rozpuszczalniki organiczne, np. etanol, 2-metoksyetanol i 2-etoksyetanol
- * formamid, dimetyloformamid
- * N-metylopirolidon, n-etylopirolidon
- * imidazol i jego pochodne, 4-metyloimidazol
- * tlenek węgla
- * cytostatyki

Podsumowując, wdrożenie przepisów dotyczących obowiązków pracodawców w tym zakresie obejmuje m. in.:

- identyfikację substancji reprotoksycznych i ich mieszanin,
- pomiary stężeń substancji reprotoksycznych w celu oceny narażenia pracowników, przestrzeganie częstotliwości pomiarów, informowanie pracowników narażonych na substancje reprotoksyczne o aktualnych wynikach badań,
- prowadzenie rejestru substancji reprotoksycznych występujących na stanowiskach pracy i przechowywanie przez 40 lat oraz prowadzenie kart wyników pomiarów substancji reprotoksycznych i przechowywanie przez 40 lat zgodnie z zał. nr 1 *Rejestr czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracy* i zał. nr. 2 *Karta badań i pomiarów czynników szkodliwych* do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy z dnia 2 lutego 2011r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 419 z późn. zm.)
- prowadzenie rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym oraz rejestru pracowników zatrudnionych przy pracach, których wykonywanie powoduje konieczność

pozostawiania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym. Rejestr pracowników wraz z rejestrem prac dotyczący:

1) czynników o działaniu rakotwórczym lub mutagennym przechowuje się przez okres 40 lat po ustaniu narażenia na te czynniki;

2) substancji reprotoksycznych niebędących jednocześnie czynnikami o działaniu rakotwórczym lub mutagennym przechowuje się przez okres 5 lat po ustaniu narażenia na te substancje.

- analizę i aktualizację oceny ryzyka zawodowego,
- szkolenia pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- profilaktyczną ochronę zdrowia pracowników,
- ochronę zdrowia pracowników młodocianych oraz kobiet w ciąży i karmiących.

Zalecenia dla pracodawców można znaleźć na stronie Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi w zakładce Rejestry: <https://www.imp.lodz.pl/centralny-rejestr-danych-o-narazeniu-na-substancje-chemiczne-ich-mieszaniny-czynniki-lub-procesy-technologiczne-o-dzialaniu-rakotworczym-lub-mutagennym-3075>. Znajdziecie tu Państwo:

* „Wykaz substancji zaklasyfikowanych jako substancje o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy na podstawie klasyfikacji zharmonizowanej”. W tym miejscu należy zaznaczyć, że wykaz ten nie stanowi pełnego i wyczerpującego wykazu substancji i mieszanin o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy. Obejmuje wyłącznie substancje ujęte w wykazie substancji z ustaloną klasyfikacją zharmonizowaną.

* „Wykaz zgłoszonych do IMP w Łodzi substancji chemicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy” bez uzgodnionej klasyfikacji zharmonizowanej, który jest wykazem otwartym, opracowanym na podstawie zgłoszeń otrzymywanych z zakładów pracy i stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Zachęcam do zapoznania się z informacjami w zakresie substancji reprotoksycznych w Bazie Wiedzy o Zagrożeniach Chemicznych i Pyłowych (CHEMPYŁ) Centralnego Instytutu Ochrony Pracy - Państwowego Instytutu Badawczego za pośrednictwem strony internetowej.